

ایران در کانون ایجاد ساختارهای جدید علیه آمریکا

رای که دیروز دیوان دادگستری بین المللی به نفع ایران صادر کرد و در حقیقت یک پیروزی حقوقی و دیپلماتیک مهم در شرایطی بسیار مهم برای ایران رقم زد، از جنبه های مختلف قابل ارزیابی و تحلیل است. به خصوص این که به گفته برخی حقوق دان ها این رای موقت می تواند پیامدهای حقوقی دایمی علیه رژیم تحریم های ثانویه آمریکا نیز داشته باشد.

نویسنده : امیرحسین یزدان پناه

رای که دیروز دیوان دادگستری بین المللی به نفع ایران صادر کرد و در حقیقت یک پیروزی حقوقی و دیپلماتیک مهم در شرایطی بسیار مهم برای ایران رقم زد، از جنبه های مختلف قابل ارزیابی و تحلیل است. به خصوص این که به گفته برخی حقوق دان ها این رای موقت می تواند پیامدهای حقوقی دایمی علیه رژیم تحریم های ثانویه آمریکا نیز داشته باشد.

چرا رای دیروز لاهه مهم است؟

اجازه دهید برای درک اهمیت رای موقتی که دیروز دیوان دادگستری بین المللی صادر کرد، آن را با یک نمونه تاریخی آشنا مقایسه کنیم. دو ماه پس از ملی شدن صنعت نفت، انگلیس شکایتی علیه دولت دکتر مصدق تنظیم و به دیوان لاهه ارسال کرد. فارغ از فرایندهای حقوقی که انجام شد و نطقی که دکتر مصدق در لاهه انجام داد، دیوان دادگستری بین المللی سرانجام حکم خود را مبنی بر «عدم صلاحیت» این دیوان در رسیدگی به دادخواست انگلستان صادر کرد. در حقیقت پیروزی حقوقی ایران در آن دادگاه این بود که لاهه، تایید کرده بود صلاحیت رسیدگی به شکایت انگلیس را ندارد و به این ترتیب ملی شدن صنعت نفت ایران در عرصه حقوقی نیز تثبیت شد. براین اساس، اولین پیروزی ایران در رای که دیروز لاهه صادر کرد این بود که این دیوان تایید کرد «صلاحیت» رسیدگی به شکایت ایران از آمریکا براساس پیمان مودت را دارد. این پیروزی زمانی مهم تر می شود که بدانیم چندی قبل که قرار بود جلسه دفاعیات آمریکا و ایران در لاهه برگزار شود، «مایک پمپئو» وزیر خارجه آمریکا تاکید کرده بود که واشنگتن با تمام توان در لاهه حضور خواهد یافت و به شدت در برابر ادعاهای ایران از خود دفاع خواهد کرد. براساس برخی خبرها اتفاقا آمریکا با تمام قدرت و توان حقوقی به لاهه رفت اما همه توان حقوقی آمریکایی ها هم نتوانست رای لاهه را به نفع این کشور صادر کند.

بعد دوم اهمیت رای دیروز لاهه این است که دیوان حتی فراتر از تایید صلاحیت خود، رای موقت هم صادر کرد و با تاکید بر این که تحریم های آمریکا مردم ایران را متضرر می کند و جان آن ها را به خطر می اندازد، تصریح کرد که در صدور مجوز مبادلات مالی و انتقال پول برای ایران مرتبط با صادرات آزاد دارو و

تجهیزات پزشکی، محصولات کشاورزی و قطعات و تجهیزات یدکی هواپیماهای مسافرتی از جمله تعمیرات و گارانتی و بازرسی لازم برای ایمنی هوانوردی، آمریکا نباید هیچ مانعی ایجاد کند. همچنین دو طرف باید از هر اقدامی که مناقشه را تشدید می کند یا دامنه آن را گسترش می دهد و حل مناقشه را دشوارتر می کند، خودداری کنند. دو دستوری که دست و پای آمریکایی ها را در تحریم هایی که در آبان ماه اعمال خواهد شد به لحاظ حقوقی و سیاسی می بندد و هر تصمیم آمریکا بر خلاف این رای، در حقیقت اقدام این کشور یعنی کشور میزبان سازمان ملل، شورای امنیت و رئیس فعلی این شورا، علیه سازوکارهای حقوقی بین المللی خواهد بود.

هرچند توجه به این نکته ضروری است که رای دیروز لاهه به این معنا نیست که تحریم ها لغو خواهد شد اما این رای پیامدهای مهمی در برخواهد داشت:

1- پرستیژی که شکست: شکست آمریکایی ها در یک دعوی حقوقی بین المللی مقابل ایران که هرروز در سیل اتهام ها و ادعاها و فشارها و تهدیدهای آمریکایی هاست، پرستیژ و جایگاه این کشور را زیر سوال می برد. این رای نه توسط یک دادگاه منطقه ای یا محلی بلکه توسط دیوان دادگستری بین المللی صادر می شود که ساختار حقوقی آن ذیل منشور ملل متحد و در حقیقت رکن قضایی سازمان ملل است.

2- انزوای هرچه بیشتر واشنگتن: آمریکا درحالی سیاست های یک جانبه گرایانه علیه ایران را به پیش می برد که به جز رژیم صهیونیستی، عربستان، بحرین و یکی دو کشور کوچک و غیر موثر، حامی دیگری ندارد و دراین مسیر نتوانسته علیه ایران اجماع ایجاد کند. رای دیروز لاهه که از منظر بین المللی توسط یک دادگاه صالح صادر شد، باعث می شود که اولاً کشورهای دیگری که تاکنون در زمین آمریکا بازی نکرده اند، به پشتوانه حقوقی این رای بتوانند به دنبال عدم اجرای تحریم های آمریکا باشند. دوم این که رای لاهه می تواند زمینه های شکل گیری یک اقدام حقوقی علیه آمریکا و حتی یک ائتلاف حقوقی علیه این کشور را ایجاد کند. در حقیقت اکنون با رای یک دیوان بین المللی فرصت برای منزوی کردن بیشتر آمریکا و از بین بردن ایران هراسی ایجاد شده است. انزوایی که آمریکا را در انفعال قرار می دهد و هرگونه اقدام حقوقی را از این کشور سلب می کند.

3- تثبیت حقانیت ایران: در سال های اخیر دیوان لاهه خود ضامن اجرای آرای خود شده است و ایران نیز از لاهه خواسته تا هر سه ماه گزارشی را از اجرای قرار ارائه کند. به این ترتیب این دیوان باید هر سه ماه یک بار گزارشی ارائه کند که آیا آمریکا به این رای عمل کرد یا نه؟ و این یعنی هر سال چهار مرتبه در گزارش رسانه ها تکرار خواهد شد که آمریکا به رای که بازوی قضایی سازمان ملل داده است، پایبند نیست. همین مسئله نیز شکستی دیگر برای کشوری است که اکنون رئیس شورای امنیت سازمان ملل است و البته تثبیت حقانیت ایران در دیوان دادگستری بین المللی.

4- ایران در مسیر ایجاد ساختارهای جدید حقوقی: اما نکته مهم تر این که رای دیروز لاهه می تواند ساختارهای جدیدی را در نظام بین الملل ایجاد کند که علیه تحریم های یک جانبه و نیز تحریم های ثانویه آمریکا باشد. مسئله ای که دیروز برخی حقوق دان ها به آن اشاره کردند. اگر چنین اتفاقی رخ دهد «تحریم ثانویه» می تواند قدرت خود را برای اجرا از دست بدهد و دیگر بریش قبلی را نداشته باشد. اتفاقی که با اجرای سازوکار مالی ایران و اروپا درباره برجام می تواند عملاً آغاز ایجاد این ساختارهای جدید در نظام بین المللی باشد.

تبعیت از قانون جنگل !

وزیر خارجه آمریکا در حالی در زمان طرح شکایت ایران در لاهه از حضور محکم تیم حقوقی این کشور برای دفاع خبر داده بود که روز گذشته و در موضع گیری متناقض ابتدا با فاقد ارزش خواندن این رای در واکنشی عصبی از خروج آمریکا از پیمان مودت 1955 با ایران که مبنای حقوقی لاهه برای صدور این رای بود، خبر داد. این واکنش منفعلانه و قانون گریزانه آمریکا به رای دیروز لاهه نشان داد که این کشور برای

هیچ چیز، نه فقط پیمان های دوجانبه بلکه حتی برای قوانین بین المللی و ساختارهای نظام بین الملل که روزی خود بنا کرده است، هیچ ارزشی قائل نیست و منطق آمریکایی ها «قانون جنگل» است. اکنون آمریکا پس از اجرا نکردن قطعنامه 2231 شورای امنیت و خروج از برجام، قرار دیوان لاهه و یک پیمان با سابقه را نیز نقض کرده است. رای دیروز و واکنش قانون گریزانه و سلطه جویان آمریکا برای نسلی که فقط درباره آمریکا در کتاب ها و روزنامه ها مطلب خوانده اند، اثبات های عینی از رفتارهای استعمارگرانه و استکبارگرانه علیه ملت هاست و این شرایط بهترین فرصت برای نمایش منطق مستدل و صلح طلبانه جمهوری اسلامی ایران است.